

Mapování české viny na Němcích, kteří zůstali

Přednáška na konferenci Zapomenuté osudy, Praha 16.-17. května 2008

Pavel Neústupný

a) Několik zásadních výroků, které připravují poválečné zacházení s Němci

Čeští politici a novináři zasévají národnostní nenávist a vyhláší kolektivní vinu Němců:

Novinář Ivan Herben v článku 'Dábel mluví německy', v brožuře národně socialistické strany 'My a Němci' z r. 1945 [5]:

„Snad se bude někomu zdát, že není správné mluvit o Němcích, když by se mělo mluvit pouze o nacitech. Omyl! ...

Není rozdíl mezi němečtím a nacismem. ...

Není Němců dobrých, jsou jen špatní a ještě horší. ...

Není ani Němců demokratických, nebo je jich mizivě málo. Každý Němec je především imperialista, chamtivec a otrokář. ...

Povinnost naší generace je nejen zajistit české pohraničí, ale vštípit tyto pravdy o německém národě do duší naší mládeže. Český otec, který nevychová dítě k nenávisti vůči německé lžikultuře a nelidskosti, je nejen špatný vlastenec, ale také špatný táta.“

Politik Prokop Drtina ve stejné brožuře:

„Za Hitlera, Himmlera, Henleina a Franka je odpověden celý německý národ a celý musí nést trest za zločiny, jichž se dopustil. Každý z nás by musel pokládat za nehumanitní, nelidské, kdyby Němci svému totálnímu potrestání unikli.“

Co se zasévá, to se i sklízí !

Najdou se ale i úpěnlivě napomínající hlasy Čechů tváří v tvář tomuto zlu:

V listopadu 1945 uveřejnil Pavel Tigrid ve svém časopise Obzory následující dopis ženy z Velkého Meziříčí [6]:

„Prosím vás, tlumočníky strany katolické, jíž Kristus je symbolem božství a nejkrásnějšího lidství, neboť umíral umučen a přece se za své nepřátele modlil, nerozvířte pokus možno národnostní nenávist, neohřívejte ji znovu a znovu. Volám k vám jako věřící katolička – kazí se tím vším národní charakter. Už dítě chce vraždit, nadává své babě, která nosí pásku jako Němka, sviní atd. (Promiňte mi ten výraz, ale byl skutečně použit kromě toho ještě horšího.) Jiné dítě volá: 'Pojď si, Mirku, také do ní (Němky) kopnout!'

Jiný otřásající případ se udál právě včera. Oběsila se tu ve vyšetřovací vazbě nenáviděná Němka. Její mrtvolu položili do márnice. Inu, jedinečné divadlo pro kulturního člověka v polovině dvacátého století – vyhublá mrtvola oběšené ženy. I děti se přišly podívat. A také si kopy do ní a plivly si!“

b) Osobní zážitky Němců, kteří zůstali

Přednášející použil pro následující líčení osobních zážitků Němců, kteří zůstali, hlavně dvě brožurky „Svědkové zamlčené minulosti“ (1. a 2.díl), vydané Shromážděním Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

Zvláštní znamení: páska s písmenem N

Němci museli nosit po válce bílou (někde i žlutou) pásku s písmenem N=Němec, což přednášející demonstruje.

Opatrnost a možná i strach až do dneška

Paní Patzoltová [4]: Má strach a zdráhá se o poválečných věcech mluvit. Nechce se nechat fotografovat. „Bojím se, že zase budeme ti špatní.“

Pan Sitte [4]: Rada lidí má pocit, že jsou stále někdo špatný, nerovnocenný.“

Paní Židové [3] vadí, jak pohrdlivě a s despektem se se slovem Sudety dneska operuje, „poněvadž to vlastně degraduje spoustu lidí, kteří odtamtud jsou. Ti lidé jsou považováni za něco škodlivého, méněcenného nebo protistátního.“

Antifašistický statut často vůbec nepomohl

Rodiče paní Patzoltové [4] měli antifa-statut. Otec směl zůstat. Nedostali jako Němci čs. občanství. Vše jim bylo zkonfiskováno, nedostali žádný potravinový příděl, vše vyprodukované museli odevzdávat.

Mohli (resp.museli) si pak koupit zpět vlastní chalupu.

Nedostali žádné přídavky na děti; na Národním výboru jim hrozili, že jim děti vezmou.

Arnold Keilberth [1] píše: Antifašisté byli často odsunuti a mnoho lidí z NSDAP zůstalo.

Na veřejnosti nesměli Němci mluvit německy

Dvanáctiletý *Alfred Heinisch* [2] šel na podzim 1945 s českým strýcem z Kravař na jarmark v Rýmařově. Bavili se německy, protože Alfred česky neuměl. Když je zaslechl český policista, vzal ho a ostatní, co mluvili německy, na policejní stanici a museli pak za trest 14 dní vykládat vagony s uhlím. Český strýc z Kravař měl problémy, že mluvil také německy a Alfreda se zastal, a hlásili to na Národní výbor do Kravař.

Hilde Surová [1] píše, že když žili později pohromadě v Kounově přímo na návsi, tak tam nemohli ani doma mluvit nahlas - „jak někdo zvenku zaslechl němčinu, už se nadávalo do fašistů.“

Školní docházka německých dětí – zákaz, šikany

Hans-Dieter Korbel [2] nastoupil do české školky, nedovolili mu ale hrát si s hračkami školky, děti mu rozšlapaly jeho autíčko na klíček, nesměl na kolotoč, jenom ho směl (ručně) točit.

Paní Patzoltové [4] bylo po válce 7 let. Nesměla jako Němka chodit do školy, pracovala na poli, izolovaná kvůli řeči.

Liselotte Židová [3] nedostala první rok po válce v českém učebním kurzu vysvědčení, protože se se nemohla prokázat občanstvím.

Elfriede H. [2] šla po válce jako desetiletá do české školy a musela do první třídy, protože neuměla česky. „Nikomu už nikdy nepřeji, aby musel chodit do školy, kde nerozumí ani slovo.“

Sestře Hanse Korbela [2] bylo 1945 šest let a měla nastoupit do první třídy. Neuměla ale česky a šla do školy s tetou jako tlumočnicí. „Sestru však ze školy vyhodili s tím, že pro Němce v Československu nejsou a nikdy žádné školy nebudou.“ Do školy mohla nastoupit teprve po Vánocích 1946.

Lothar Porsche [1]: „Bylo mi třináct a do školy jsem nesměl.“

Getrud Trepková [2] nastoupila do české školy, ačkoliv neuměla ani slovo česky. Spolu s děvčetem Brunhilde byly označeny ve škole jako 'germánky' a trvale šikanovány. Když byla v nemocnici, nadával jí lékař do 'hitlerčků'.

Walter Sitte [1] jako kluk jde přes ulici pro chleba a nějaký Čech mu rozbíjí hlavu dlažební kostkou. Český lékař odmítá pomoc, protože matka nemluví česky. Pomáhá zubař, který se vrátil z koncentráku. Walter smí později chodit do české školy. Bití, nadávky, dlažební kostky, zase otřes mozku. Je pak na rok rodiči převezen jinam.

Syn paní Patzoltové [4] byl ještě v r. 1965 ve škole „hitlerovec“.

Omezené možnosti dalšího vzdělání a potíže v zaměstnání

Hilde Surová [1] píše o nemožnosti dokončit byť i základní vzdělání.

Elfriede Heinischová [2] ukončila školní docházku v r. 1951 v 7.třídě, což omezilo její možnosti dostat se na školu nebo do učení. Vyučila se pak tkadlenou.

Alfred Heinisch [2] musel 1947 nastoupit jako 14 letý kluk do 3.třídy základní školy, protože neuměl česky. Jeho snem bylo vyučit se elektrikářem, jako Němec nesměl být vzat do učení. Zaučil se pak u maminky jako tkadlec a pracoval v Hedvě 47 let.

Hans Korbel [2] nemohl po škole na střední školu, musel do učení, ale na obor, který si sám vybral. Vyšší a vysokoškolské vzdělání získal až podstatně později studiem při zaměstnání. V 29 letech maturoval, ve 47 letech promoval.

Postoupit na vyšší místo mohl teprve tehdy, když na tom místě selhal komunista a nebyl po ruce z komunistů někdo další. Ještě po smetové revoluci nedostal vedoucí místo, o které se při konkurzu ucházel, proto, že byl Němec, i když splňoval všechny podmínky. Místo dostal Čech, který podmínky nespĺňoval.

Eva K. [1] pracovala na různých místech v Praze, ale měla v kádrových materiálech, že má muže Němce (padl ve válce!), a dostávala opakovaně výpověď. Její dcery měly potíže se studiem.

Pokořování, šikanování, okrádání

Máma paní Hurníkové [3] neuměla vůbec česky. Když stála dlouhou frontu na nákup, byla pak nějakou Češkou vrácena na konec fronty „Němci dozadu“, a to opakovaně! (Měli antifa-statut.) Jednou šel dědeček *paní Trepkové* [2] po pěšině, tu k němu přišel jeden Čech, zařval na něho: 'Ty německá svině' a strčil do něj, že upadl pod ruský nákladák. Kdyby Rus nezabrzdl, přejel by ho. „Ale jako všude byli mezi Čechy, Rusy i Němci také dobří lidé.“

Lothar Porsche [1] líčí: A pak přišly Revoluční gardy – „osmnáctiletí rabiáti bez úcty k čemkolí“. Začaly první divoké odsuny. „Rabováci odváželi nábytek, obrazy, stříbro. Přicházeli z vnitrozemí jako 'bojovníci na barikádách' – a ve skutečnosti se v pohraničí skrývali. Jeden z nich zkopal starou paní za to, že šla po chodníku: 'Chodníky jsou jenom pro Čechy!' řval. Nakonec se z něho vyklubal konfident gestapa...“

Náhledy na odsun

Liselotte Židová [3] vypráví: Hned po válce začalo probleskovat něco o „odsunu“. „Jo, odsun, to bylo takový nejšetrnější pojmenování a ani to, já nevím, nevzbuzovalo tu hrůzu, která pak následovala.“ Její židovský tatínek spolu s jejím strýcem jeli za německou babičkou Czech Oma a snažili se jí zachránit před odsunem. Nešlo to. Hlavní argument orgánů, co o tom rozhodovaly: „Cože, vy jako Žid, který přišel z koncentračního tábora, se zastáváte Němců?“ 'Proti tomuto argumentu byl vlastně obyčejný člověk bezmocný.'

Lothar Porsche [1]: „A deportace pokračovaly. Viděl jsem ponižované starce, mladé ženy s dětmi. Tohle že byli ti váleční zločinci? Z našich sousedů jsem neznal jediného, který by byl fašista.“

Když začal odsun, říkával *táta paní Novotné* [3], Čech ženatý s Němkou (vrátili se po válce do Pece pod Sněžkou): 'Tak asi nějaká ta spravedlnost teda je, protože se to tedka takhle otočilo.' „Potom to ale začal vidět trochu jinejma očima.“ „Tak to je taky takovej pocit, když stojíš u toho drátěného plotu a za tím je teta, druhá teta, dvě sestřenice a dva bratrance a my s maminkou a se sestrou zase na druhé straně.“

Snaha úřadů k počestvování německých jmen a změně národnosti

Paní Patzoltová [4] dostala, jako většina ostatních, 1953 čs. občanství. Přitom byla jména změněna (Angela na Anděla, Sigfrid na Vítězoslav atd.)

Hans-Dieter Korbel [2]: Jméno mu 1947 ve škole počestlili na Jan, až po 9 letech, když dostával v r. 1956 občanku, se mohl vrátit ke svému jménu Hans.

Po *Hilde Surové* [1] chtěli, aby si změnila národnost; to odmítla.

Jak lehké bylo v té době pro Němce ztratit život

Inge Caesar [2] z Bohumína líčí, jak byli v dubnu 1945 evakuováni před nálety. 31. května směli pěšky zpět do Bohumína, jen jeden člověk byl zastřelen jako špión, protože nesl s sebou mapu kvůli orientaci.

Inge byla jako dítě málem v Bohumíně zastřelena závodní stráží, protože nerozuměla povelu 'Stůj!' a běžela dál. Zachránilo jí první české slovo, které znala – 'maminka.'

Příběh paní Tomašovské, Němky, narozené až po válce [3]

Nar. 1947 u Teplicko-adršpašských skal. Rozená Rathnerová, rodiče Němci. Počata v lágru v Meziměstí. Do svých 6 let mluvila jenom německy. Odsun se na jejím dětství a mládí „podepsal množstvím krutých otazníků“.

Kvůli tátovu úrazu ve fabrice „nechytli první odsun“. Matka zemřela 1949 z útrap. Otec nechtěl 'do Reichu'; čs. občanství dostal až 1955. Dal se na pití.

Protože byla „fašistický dítě“, nevzali ji do dětského domova. Město nepřispělo na živobytí ani korunu - byla neoficiálním obecním sirotkem.

Lidi na ní jako dítě byli často zlí (vyhozená od kamarádky, spuštěna na koloběžce z kopce, hrozby utopení v Metuji).

Táta se znovu oženil a bydleli doma. Paní učitelka Jirásková se o ní začala starat a ujala se jí. Naučila ji česky. Jednou našli jejich ukradenou ložnici v jiném domě.

Její zapsaný příběh se příznačně nazývá „Poplakala jsem si až později.“

Vojna v čs. armádě

Walter Piverka [1]: do převratu v r. 1948 platili Němci za nepřátele národa; potom byli navíc „třídními nepřáteli“. Němci byli teď povoláváni na vojnu a sloužili u PTP (pomocné technické prapory); on 27 měsíců, mnozí až 5 let.

Walter Sitte [1]1956: slouží u PTP, jako Němec musí na př. čistit 150 párů vysokých bot kartáčkem na zuby a sirkami. Za ministra Lomského 1957 úleva: němečtí pětépáci jsou přeškolení, Walter se stává řidičem.

Na vojně byl *Hans Korbel* [2] kádrově nečistý, 'černí baroni' byli ale už zrušeni, tak šel ke speciální průzkumné jednotce, jejíž speciálnost spočívala v tom, že tam byli skoro samí Němci. Jejich rodiče nosili černé 'N' na bílé pásce, tito vojáci měli v dokladech vpravo nahoře 'N' červené. Smysl byl stejný – výrazné odlišení.

Německá menšina a ústava z r. 1960

Walter Piverka [1]: Novou ústavou z r. 1960 se Československo stalo 'socialistickou republikou'.

V preambuli stálo, že otázka německé menšiny byla definitivně vyřešena Postupimskou dohodou. Při vyjmenování národnostních menšin pak německá nebyla uvedena. Vrchnost potom podvázala i setkávání Němců při kávě. Kdo trval na své německé národní příslušnosti, byl často v osobních spisech označován za „zarytého Němce“.

Dlouhé pobyty v táborech, práce bez odměny, podvýživa

Inge Cäsar [2] líčí:

V dubnu 1947 měli jít do odsunu a jeli do sběrného tábora ve Svatobořicích u Kyjova. Byl to bývalý koncentrák. Nazýval se teď 'nemocniční středisko', bylo tam 1200 internovaných, hodně duševně a tělesně postižených, povětšinou staří, bez financí a bez bydlení.

Zůstali tam na delší dobu. Otec pracoval zdarma ve skladě. Maminka se na vánoce 1948 zhroutila a oslepla, Inge dostala z podvýživy tuberkulózu, i její matka se od ní nakazila.

Inge vybírala ve škole odpadky a nosila domů vyhozené svačiny dětí sedláků. Když se někdo v táboře ze zoufalství ptal: 'Když se už konečně vrátíme domů?', dostal cynickou odpověď:

'Váš domov je tamhle na kopečku!' Tam se totiž nacházel hřbitov a opravdu tam většina skončila.

V srpnu 1949 byl tábor rozpuštěn. Inge s otcem a matkou se dostali do tábora v Mohelnici. Strava byla ale už lepší a mohli chodit do města. Matka si našla práci uklízečky. Otec trpěl cukrovkou, nemohl po celá léta držet dietu a v r. 1950 mu amputovali nohu, načež byl 5 let upoután na lůžko. Inge mezitím vychodila zdravotní školu, nastoupila po maturitě v nemocnici v Šumperku a živila rodinu.

Až v r. 1955 dostali vlhký jednopokojový byt. Konečně byli svobodní. Ale otec zemřel na následky cukrovky. Musely s matkou zase začít znovu ve dvou. Inge Cäsar: „Nebyla v nás nenávisť, jen zoufalství a bezmocnost.“

Odškodnění, omluva?

Hilde Surová, rozená Krausová [1]: „Necítím křivdu, ale připadám si životem ošizená.“

Starosta Úpy [4]: odškodnění ani omluvu asi nepotřebují, protože když o těch věcech vyprávějí, tak se při tom smějí. „Kdybych ji ale navrhl v zastupitelstvu, tak mě většina řekne, že Němci začali válku a že se jim nemáme za co omlouvat“.

Současná majitelka rodné chalupy paní Patzoltové [4] mluví podobně. „Kdyby si nezačali, tak se jim tohle nikdy nestalo“.

Pan Sitte píše o opačné reakci starostů [4]: „Loni na Vánoce přišli na setkání ve čtyřech městech našeho regionu nezávisle na sobě tamní starostové, takoví mladí lidé. Před plným sálem Němců se omluvili za vyhnání a křivdy způsobené těm, kteří zde zůstali.“

Přednášející vyjadřuje na závěr jako Čech svůj hluboký stud nad touto vinou a prosí přítomné německé spoluobčany o odpuštění.

Literatura:

[1] Svědkové zamlčené minulosti / Zeugen der verschwiegenen Vergangenheit
Vydalo Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 1995
ISBN 80-901533-5-6

[2] Svědkové zamlčené minulosti, 2.pokračování /
Zeugen der verschwiegenen Vergangenheit, 2.Folge
Vydalo Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku /
Landesversammlung der Deutschen in Böhmen, Mähren und Schlesien, Praha 1996

[3] Sudetské osudy
Vydal Antikomplex (www.antikomplex.cz), o.s., ed. Matěj Spurný
Nakl. Českého lesa, 2006
ISBN 80-86125-74-2

[4] Eliška Bártlová:
Historie: Němci, kteří nebyli odsunuti
Vyšlo na internetovém portálu centrum.cz v květnu 2006.
Převzato jako externí odkaz do www.go-east-mission.de

[5] Pavel Neústupný:
Citáty z projevů prezidenta Beneše a českých politiků k zacházení s Němci
Publikováno na webové stránce www.go-east-mission.de

[6] Pavel Tigríd:
Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu
Academia Praha 2002
Reprint 3. vydání, ISBN 80-200-0792-X
Citát na straně 207.